

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ НАРОДНОГ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ ЗА 1974. ГОДИНУ

ОПШТИ ЗАДАЦИ

Предвиђени Програм рада за 1974. годину морао је да претрпи знатне измене услед ангажовања свих чланова колектива на реализацији нове поставе Музеја. Тако су неке акције на истраживачком плану морале бити одложене за наредну годину. Од акција које нису планиране Програмом рада а изведене су, треба истаћи поставу Спомен-музеја прве партизанске болнице у Доњој Горевници.

Током прве половине године све стручне службе радиле су на реализацији нове поставе Музеја. Пошто је коначно издвојен материјал за излагање, приступило се изради синопсиса за свако одељење посебно. Сав материјал предвиђен за експозицију стручно је обрађен, фотографисан и конзервиран. Конзервација материјала обављена је у радионицама матичних музеја у Београду. После обављених свих припремних радова, започео је рад на самој реализацији поставе. И поред непредвиђених тешкоћа, захваљујући великом ангажовању целог колектива, нова постава Музеја свечано је отворена 6. јула ове године. Присутне госте поздравио је у име града Миломир Петровић, секретар Заједнице културе, а Музеј је отворио Предраг Војиновић, секретар Општинског комитета СКС у Чачку.

Нова постава садржи три теме: прва обухвата раздобље од неолита до краја XVII века, друга време I и II српског устанка и трећа раднички покрет и НОБ.

Прва тема заузима подрум и хол зграде Конака. Излагање почиње са најранијим остацима материјалне културе у нашем крају, коју презентују неолитска керамика, оруђе и пластика млађе винчанске групе. Бронзано доба приказују остаци насеља градинског типа, као и гробни налази под хумкама западне варијанте ватинске групе. Посебно место у експозицији заузима илирска кнежевска некропола у Атеници, са богатим налазом накита (злато, сребро, ћилибар, стакло), делова коњске и колске опреме, оружја, бронзаних и керамичких судова развијеног гвозденог доба. Римска доминација заступљена је материјалом са римских терми и случајним налазима. Развој стваралаштва старих Словена прати се преко ретких налаза керамике, оружја и накита. Период од формирања српске државе до краја XVII века заступљен је накитом, оруђем, оружјем, керамиком, рукописним и штампаним књигама, иконама и каменом пластиком. Услед недостатка простора, само је делимично наглашена и улога овчарско-кабларских манастира као жаришта културе током XVI и XVII века.

Друга тема заузима две просторије у приземљу зграде и обухвата време борби за ослобођење од Турака почетком XIX века. Посебна пажња у излагању посвећена је другом српском устанку и боју на Љубићу 1815. године, као прворазредном историјском догађају у Србији XIX века.

Раднички покрет и народноослободилачка борба, као трећа тема, презентовани су на спрату Конака. Изменом досадашњег реда излагања омогућено је посетиоцу да континуирано прати развој, улогу и значај народне револуције у нашем крају. Почетак излагања припада социјалдемократском периоду и радничком покрету, са посебним освртом на живот и рад Филипа Филиповића, Косте Новаковића и др Драгише Мишовића, најзначајнијих партијских личности овога краја. Наставак излагања обухвата период устанка, борбе за ослобођење и очување слободне територије 1941. године, као и формирање народне власти и рад Народноослободилачког одбора у ослобођеном Чачку. Период од 1942. до 1944. године приказује борбе Чачанског партизанског одреда „Др Драгиша Мишовић“ и делатност Окружног комитета КПЈ. Посебна пажња посвећена је Другом (чачанском) батаљону Друге пролетерске бригаде и његовим борбама за ослобођење наше земље. Излагање се завршава борбама за ослобођење Чачка 1944. године.

На реализацији нове поставе радили су: Милена Икодиновић, археолог; Душанка Ранковић, историчар уметности; Теодосије Вуко-сављевић, историчар; Милован Вуловић, историчар уметности; Сло-бодан Марковић, фотограф; Миша Хуђеџ, препаратор, као и Драго-слав Петровић, сликар из Београда, сарадник у техничкој постави Музеја.

И поред великог ангажовања свих стручњака на реализацији нове поставе, посебна пажња била је посвећена прикупљању и струч-ној обради музејског материјала. Археолошко одељење извршило је снимање 235 предмета и обрадило 60 картона за фототеку. Одељење ликовне и примењене уметности снимило је 178 и обрадило 40 картона за фототеку. У Етнолошком одељењу стручно је обрађено 138, а сни-мљено 85 предмета. Историјско одељење обрадило је 331 фотогра-фију, од тога 247 из периода раније историје, а 84 из периода раднич-ког покрета и НОБ-а. Извршена је стручна обрада и снимање 64 пред-мета раније историје. Употпуњена је и комплетирана документација споменика и спомен-обележја са територије Драгачева.

Музеј је, у протеклој години, археолошким ископавањем, от-купом и поклонима обогатио своје збирке за 134 предмета (60 архе-олошких, пет уметничких, 40 етнографских, 26 историјских и три предмета из НОБ-а), као и већи број фотографија из разних вре-менских периода. Од укупног броја нових предмета, откупљено је само 13. Из ових података се види да Музеј у наредној години мора далеко већу пажњу посветити прикупљању музејских предмета и комплетирању појединих збирки.

Стручна библиотека увећана је за 186 књига, од којих је 57 купљено, а 129 добијено разменом и поклонима. Наведени подаци јасно указују да је набавка стручне литературе недовољна, што, сва-како, успорава развој стручног рада установе.

Фото-лабораторија је успешно сарађивала са стручном служ-бом Музеја у раду на снимању материјала у установи, као и снимању споменика културе на терену. Нарочито треба истаћи удео фото-лабо-раторије на изради фотографија, легенди и докумената у новој пос-тави Музеја. У току протекле године фото-лабораторија је извршила 1.490 снимања и израдила 3.610 фотографија разног формата за кар-тотеку, изложбе, нову поставу, институције у области културе у граду и повременим корисницима.

После усвајања Статута и регистравања установе као органи-је удруженог рада, урађена су и усвојена на Збору радних људи сва потребна нормативна акта: Самоуправни споразум о јединственим на-

челима самоуправне радничке контроле, Самоуправни споразум о утврђивању и расподели личних доходака, Пословник о раду Збора радника, Самоуправни споразум о организовању и остваривању самозаштите, Самоуправни споразум о систематизацији радних места и Самоуправни споразум о међусобним односима радника у удруженом раду.

ПРОСВЕТНО-ПЕДАГОШКИ РАД

Просветно-педагошки рад у протеклој години није дао очекиване резултате. Чланови колектива ангажовани на стручном раду унутар установе и истраживањима на терену нису били у могућности да у пуној мери посвете пажњу овом послу. Осећа се и недостатак педагога, који би се искључиво посветио просветно-васпитном раду, чиме би се, уз помоћ осталих стручњака, несумњиво постигли далеко већи резултати. Једино на тај начин Музеј може да испуни задатке који се на овом плану од њега очекују. Овде је неопходно истаћи озбиљан проблем недостатка изложбеног простора за повремене изложбе и одржавање предавања, што, свакако, доприноси смањењу могућности планског ангажовања на просветно-васпитном раду.

У сарадњи са Војним музејом из Београда организована је изложба „Буне сељака на територији Југославије у XVI веку“. Изложба је помоћу фотографија, докумената, легенди, карата и уметничких слика, веома прегледно, приказала борбу сељака — кметова против домаћих и страних властелина и феудализиране цркве у Словенији и Хрватској. Ради целине приказа сељачких антифеудалних покрета код нас, овом изложбом су обухваћене локалне буне и у другим крајевима Југославије. Овом изложбом Музеј се укључио у прославу 500. годишњице сељачке буне у Хрватској. Изложба је била постављена у холу Дома културе.

Поводом прославе 35. годишњице уметничког рада Драгољуба Јовашевића, Музеј је организовао изложбу посвећену овом познатом педагогу и музикологу из Чачка. Изложба је посредством фотографија, колажа докумената и легенди приказала допринос Драгољуба Јовашевића музичком животу Титовог Ужица и Чачка. Изложба је била постављена у холу Дома културе у време одржавања свечане академије.

У оквиру прославе 30. годишњице ослобођења нашег краја у Доњој Горевници постављен је Спомен-музеј прве партизанске болнице. Зграда у којој је била смештена прва партизанска болница 1941. годи-

не била је запуштена и доста руинирана. Месно удружење СУБНОР-а села Доње Горевнице извршило је пресељење и реконструкцију зграде у дворишту Основне школе. Стручна служба Музеја израдила је концепцију и извршила поставу овог спомен — музеја. Сама збирка садржи реконструкцију ентеријера из времена када је зграда служила као болница, а дат је тематски приказ развоја партизанског санитета у чачанском крају 1941. године. Вредно је поменути да је ово први спомен-музеј посвећен санитету у нашој републици. Спомен-музеј свечано је отворен 1. октобра ове године.

Музеј Драгачева у Гучи био је затворен за посетиоце почетком ове године, јер је већи део експоната повучен због конзервације и нове поставе Музеја у Чачку. После отварања Музеја, обновљена је и постава у Гучи из расположивог фонда и отворена у време Драгачевског сабора.

ТЕРЕНСКО-ИСТРАЖИВАЧКИ РАД

Неколико година уназад посебна пажња била је посвећена рекогносцирању терена који Музеј покрива својом делатношћу. Ове године започета су рекогносцирања на територији чачанске општине. Рекогносцирањем су обухваћена три села: Бањица, Виљуша и делом Трнава. Екипа од четири кустоса (археолог, етнолог, историчар и историчар уметности) констатовала је осам локалитета, од којих су четири средњовековна, два из турског периода и два савремена гробља, чији зачеци падају у XVIII, односно XVII век. Поред тога, евидентирана су и два етнографска објекта споменичке вредности. Према усвојеном програму, рекогносцирање је требало обавити у два дела (пролеће — јесен) по 15 дана. Међутим, због рада на постави Музеја, рекогносцирање у пролећном периоду није могло бити реализовано, док су непогоде омеле завршетак започетог рада у јесењем периоду.

У другој половини августа организовано је систематско ископавање праисторијских хумки и средњовековне некрополе на локалитету Гушавац у Мрчајевцима. Ова испитивања су отпочела још 1970. године и том приликом је откопана једна хумка. Ове године у потпуности је испитана једна хумка, а друга само делимично. Показало се да су све три хумке у знатној мери оштећене укопавањем средњовековних гробова. Међутим, и поред оштећења, ископавања су дала доста значајних података и гробних налаза, који указују на културну и хронолошку блискост са илирском некрополом у Атеници.

Досадашња испитивања средњовековне некрополе углавном су се одвијала парцијално, односно испитивани су само делови обухваћени праисторијским хумкама. Ипак се дошло до занимљивих података који говоре о старини и континуитету насеља у Мрчајевцима од XII до XVII века. Ове године је испитано 98 гробова. Ископавањем су добијена 53 предмета. Радови су обављени у времену од 23. августа до 18. септембра. Ископавањем је руководила Милена Икодиновић, археолог, у сарадњи са Душанком Ранковић, историчарем уметности. У екипи су још учествовали: Лидија Марковић, студент археологије, и Миша Хуђеџ, препаратор.

Предвиђени сондажни радови у првој половини године у Риђагама и Пријевору нису обављени услед ангажовања на постави Музеја. Систематско истраживање тумула на локалитету Ивково брдо у Крстацу није реализовано услед временских неприлика у току јесени. Извршено је само геодетско снимање локалитета и урађен ситуациони план некрополе.

Теренским истраживањима за Етнографски атлас Југославије прикупљени су подаци за Придворицу, Рти, Вујетинце и Брајиће. Прикупљени подаци се односе на најбитније етнолошке карактеристике материјалне и духовне културе села.

У оквиру теме на проучавању вашара у Чачку, обављено је снимање вашара који се одржава 14. јуна. На вашару је спроведена анкета међу учесницима, а прикупљени подаци биће обрађени у наредном периоду.

Истраживачки рад историјског одељења углавном је био усредсређен на прикупљање и обраду грађе из периода првог светског рата и о развоју железничког саобраћаја у нашем крају. Рад на терену састајао се у посети преживелим ратницима. На тај начин прикупљен је велики број фотографија (247), предмета (37), а бележена су и казивања учесника у ратовима из нашег краја (71).

Рад на терену службе заштите споменика културе састојао се у интервенцијама на спомен-обележјима НОП-а. Обиђена су сва спомен-обележја НОП-а и ранијих ратова на територији Чачка и констатовано њихово стање. После извршеног прегледа одређени су најугроженији споменици, на којима треба извршити хитне интервенције: спомен-костурница палим ратницима од 1912. до 1918. године, споменик Милану Радосављевићу Абазу, споменик погинулим борцима у Другој пролетерској бригади и споменик др Драгиши Мишовићу. За захвате превентивне заштите на овим споменицима Музеј је, преко Заједнице културе, ангажовао Градско зеленило из Чачка,

које је предвиђене послове делом обавило (споменик Милану Радовсављевићу Абазу) у овој години, а завршиће почетком следеће године када то временске прилике буду дозвољавале.

Спомен-чесма у Међувршју, посвећена палим борцима у НОП-у, већим делом је оштећена саобраћајним удесом који је изазвао камион „Шпедтранс“ из Марибора. Музеј је предузео мере да средства за поправку обезбеди предузеће. Добијена је сагласност од осигуравајућих друштава да ће сносити све трошкове поправке. Како радови треба да трају дуже, биће изведени у наредној години.

У оквиру прославе Дана устанка и 30. годишњице ослобођења нашег краја, обновљен је споменик палим борцима за ослобођење из 1944. године у Доњој Трепчи. Према претходно усвојеном пројекту академског вајара Живорада Максимовића, дограђена је гробница и оквир од трепчанског камена и уређен простор око споменика. Изведене радове је у целости финансирало Месно удружење СУБНОР-а.

Половином године Музеј је примио у службу водича. Отварањем овог радног места омогућено је да Музеј буде отворен целога дана, што је допринело знатном повећању броја посетилаца и пружању потребних обавештења.

План издавачке делатности, као и протеклих година, састојао се у објављивању четврте свеске Зборника радова. Прилози обухватају све области културно-политичке историје нашег краја. Зборник садржи 15 стручних радова од 13 аутора на 300 страна и четири табака прилога. Штампан је у тиражу од 1.000 примерака. Вредно је истаћи да се сваке године проширује број сарадника за Зборник, што, свакако, доприноси систематском расветљавању до сада непознатих момената из културне и политичке историје чачанског краја.

НАРОДНИ МУЗЕЈ — Ч А Ч А К